

สู่อ้อมอกของพระเจ้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัศมี คันธเสวี

ไว้อาลัย

ในนามของสภาคริสตจักรในประเทศไทย ขอไว้อาลัยแด่ ผป.ผศ.รัศมี คันธเสวี ที่ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 1998

ท่านอาจารย์รัศมี คันธเสวี เป็นนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้นำสตรีคริสเตียน เป็นนักดนตรี เป็นผู้ปกครองของคริสตจักรที่มีคุณวุฒิและศักยภาพสูง อดีตเป็นผู้ช่วยเลขาธิการสภาคริสตจักรฯ ฝ่ายเอกสัมพันธ์และเป็นปลัดสำนักเลขาธิการฯ

สภาคริสตจักรในประเทศไทย ขอร่วมแสดงความเสียใจและอาลัยต่อครอบครัว “คันธเสวี” ของพระเจ้าทรงเมตตาเจ้าโลมทุกท่าน และอธิษฐานด้วยความเชื่อว่า ท่านอาจารย์รัศมี คันธเสวี ได้อยู่กับองค์พระเจ้าเป็นเจ้าแล้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัศมี คันธเสวี เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2467 เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวนพี่น้อง 9 คนของคุณพ่ออุ่น (เจ้าแก้วไม่ร้อนไม่หนาว) และคุณแม่บัวผัน มโนมุต หลังจากทีลี้มตาอุโลกได้เพียง 23 วัน คุณแม่แฮมม (Carlotte Bachtell) และคุณพ่อ Ray Bachtell ซึ่งเป็นมิชชันนารี ชาวอเมริกัน ได้รับมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมเพราะคุณแม่บัวผัน มีสุขภาพไม่แข็งแรง และไม่สามารถเลี้ยงดูได้

อาจารย์รัศมี เริ่มการศึกษารั้งแรกที่โรงเรียนอนุบาลเชียงรายคริสเตียน (ต่อมาเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเชียงรายพิทยาคม) จังหวัดเชียงรายและย้ายมาศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวัฒนาวิทยาคม กรุงเทพมหานคร และสอบเข้าศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษาที่โรงเรียนเตรียมอุดมฯ ในระหว่างนั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งทำให้อาจารย์ต้องประสบปัญหา ในด้านการเรียนเพราะเมื่อญี่ปุ่นยกทัพเข้าประเทศไทย คุณแม่แห่ม และคุณพ่อบุญธรรมที่เลี้ยงดู และให้การอุปการะต้องอพยพหลบหนีไปยังประเทศพม่า และประเทศอินเดีย อาจารย์จึงต้องกลับไปอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ที่เชียงรายตามเดิมและเมื่อกลับมาเรียนกรุงเทพฯ ทั้ง ๆ ที่สงครามยังไม่สงบก็พยายามฟันฝ่า (ถูกระเบิด) จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาชั้นเตรียมอุดมฯ

ปี 2485 อาจารย์ได้เข้าศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระหว่างที่ศึกษาในชั้นปีที่ 2 อาจารย์ได้ล้มป่วย เนื่องจากไส้ติ่งแตกต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลมิชชั่น โดยได้รับการดูแลรักษาจากนายแพทย์ Waddell เป็นเวลานานถึง 3 เดือน เมื่ออาการทุเลาลงอาจารย์ต้องรีบกลับไปศึกษาต่อทั้งที่ยังไม่หายดีนัก เพราะครบกำหนดวันลา มิฉะนั้นจะถูกตัดชื่อออกจากมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจารย์ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ในการช่วยพุงเดิน ช่วยในการลอกตำราเรียนต่าง ๆ ให้หลังจากนั้นไม่นานอาจารย์ก็ล้มป่วยด้วยโรคปวง (น้อง ๆ ของอหิวาตกโรค) ทำให้การเรียนในระยษนั้นเป็นไปได้ไม่เต็มที่นัก แต่อย่างไรก็ตามด้วยความขยันหมั่นเพียรอาจารย์ก็สามารถสำเร็จการศึกษา และได้รับเกียรตินิยมอันดับ 2 ในระหว่างที่ศึกษานั้นอาจารย์เป็นนักกีฬาเนตบอลของคณะฯ และเคยได้ร่วมแข่งขันกีฬาภายในของมหาวิทยาลัยด้วย

เมื่อจบการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2490 อาจารย์รัศมีได้ทำงานเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนคาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ โดยสอนวิชาดนตรี ศิลปกรรม หน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภาษาฝรั่งเศส ซึ่งในระยษนั้นโรงเรียนเพิ่งเปิดดำเนินการใหม่ ๆ หลังจากสอนอยู่ที่นั่นได้ประมาณ 3 ปี มิชชันนารีที่เชียงใหม่ได้มาติดต่อทาบทามให้ไปศึกษาต่อด้าน Dietetics ในต่างประเทศ เนื่องจากในระหว่างนั้นอาจารย์ยังไม่มีภาระทางครอบครัวจึงเกิดความสนใจ และได้รับทุนจากคณะมิชชันนารีไปศึกษาต่อที่ Park Ville College, มลรัฐ Missouri ประเทศสหรัฐอเมริกาก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนหนังสืออาจารย์ได้มีโอกาสพบคุณแม่แห่มหลังจากที่ได้พลัดพรากจากกัน เพราะสงครามความสุขระหว่างแม่ ๆ ลูก ๆ จึงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งจากการที่อาจารย์รัศมีเรียนมาทางด้านอักษรศาสตร์ แต่ต้องไปศึกษาต่อในวิชาทางวิทยาศาสตร์ ทำให้อาจารย์ต้องศึกษาเพิ่มเติมในวิชาวิทยาศาสตร์อีกหลายวิชา เช่น เคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ แบททีเรีย ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามอาจารย์ก็สามารถสำเร็จการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด คือ 2 ปี ในระหว่างที่ศึกษานั้นนักศึกษาทุกคนต้องพักอยู่ในหอพักของวิทยาลัยและต้องช่วยกันทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเองเช่น ซักเสื้อผ้า เตรียมอาหาร ทำความสะอาดห้องเป็น

ต้น นักศึกษา ที่เป็นคนไทยในสถาบันเดียวกันขณะนั้นมีเพียงอาจารย์ซึ่งเป็นผู้หญิง และผู้ชายอีกท่านหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้อาจารย์มีเพื่อนต่างชาติมากกว่าที่เพื่อนคนไทยด้วยกัน

เมื่อจบการศึกษาที่ Park Ville College แล้วอาจารย์รัศมีได้มีโอกาสไปฝึกงาน Dietetic internship ที่ Stanford Hospital, San Francisco เป็นเวลา 1 ปี โดยมีเพื่อนร่วมฝึกงานเพียง 6-7 คนเท่านั้น ที่นี้อาจารย์ได้ฝึกงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้รู้ถึงหน้าที่ที่ถูกต้องของนักกำหนดอาหาร (Dietitian) ทั้งในด้านของการคิด รายการอาหาร การประกอบอาหาร การตัดแปลงอาหาร การควบคุมงาน การควบคุมงบประมาณ การเยี่ยมผู้ป่วย การสอน แนะนำอาหารแก่ผู้ป่วย การปฏิบัติงานในห้องผสมน้ำนม ฯลฯ นอกจากนี้เพื่อเป็นการทดสอบความรู้ ความสามารถและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักศึกษา (intern) ที่ฝึกงานมาระยะหนึ่งแล้ว นักศึกษาจะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ทั้งหมดแทนนักกำหนดอาหารของโรงพยาบาล โดยนักกำหนดอาหารที่ทำหน้าที่อยู่จะหยุดงานหมด ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ในที่สุดอาจารย์ก็ได้มีโอกาสนำมาถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์หลังจากกลับมาสอนในประเทศไทย

เมื่อจบการฝึกงานที่ Stanford Hospital อาจารย์รัศมี ได้เข้าพิธีมงคลสมรสกับอาจารย์นิพนธ์ คันธเสวี ที่ San Francisco เมื่อปี พ.ศ. 2496 และหลังจากเข้าพิธีสมรสเพียง 7 วัน อาจารย์รัศมีก็เดินทางกลับประเทศไทยส่วนอาจารย์นิพนธ์ยังคงศึกษาต่ออีกประมาณ 2 ปี

เมื่อกลับถึงเมืองไทย อาจารย์รัศมี ได้ไปทำงานที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ ในตำแหน่งนักกำหนดอาหารอยู่ประมาณ 3 ปี อาจารย์นิพนธ์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาได้เดินทางกลับประเทศไทยและเป็นอาจารย์สอนที่คณะกสิกรรมและสัตวบาล (คณะเกษตรในปัจจุบัน)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี 2500 อาจารย์รัศมี จึงได้ย้ายมาเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้วย โดยสังกัดในภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ทำหน้าที่สอนในวิชาวิทยาศาสตร์ การอาหาร สุขาภิบาลอาหาร การผลิตอาหารจำนวนมาก การบริการอาหารในสถาบัน อาหารบำบัดโรค ฯลฯ อาจารย์ ได้ทำงานที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นานถึง 10 ปี จึงเท่ากับอาจารย์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ทางด้านโภชนาการและโภชนบำบัดให้แก่บัณฑิตเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2508 ได้มีการเริ่มก่อสร้างคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ศาสตราจารย์ นายแพทย์อารี วัลยะเสวี ซึ่งเป็นผู้ร่วมดำเนินการก่อตั้งขณะนั้น ต้องการผู้ที่มีความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการ เพื่อร่วมทำงานในด้านการให้บริการอาหารแก่ผู้ป่วย ให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการและโภชนบำบัดและได้รับการแนะนำจากอาจารย์นิดา ชิตานนท์ เพื่อนอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเกษตรฯ ให้รู้จักกับอาจารย์รัศมี จึงเป็นการจุดประกายความสนใจให้แก่อาจารย์รัศมีที่จะร่วมทำงานในด้านนี้อีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ได้ละเว้นการปฏิบัติงานในหน้าที่นักกำหนดอาหารระยะหนึ่ง ความจริงในประเทศไทยขณะนั้นมีผู้ที่ได้ศึกษาในวิชานี้มาหลายท่าน แต่มิได้มีผู้ใด

ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเลย อาจจะเห็นว่างานนักกำหนดอาหารในโรงพยาบาลเป็นงานที่หนักและต้องทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจอย่างจริงจังจึงจะเห็นผล ประกอบกับวิชาและอาชีพนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับและให้ความสนใจกันมากนัก จากการที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นที่จะนำความรู้มาช่วยในการรักษาผู้ป่วยควบคู่กับการรักษาด้วยยา อาจารย์รัศมีจึงได้ตัดสินใจที่จะทำงานในอาชีพนักกำหนดอาหารอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นอาจารย์จึงโอนย้ายจาก คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มารับราชการที่คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ในปี พ.ศ. 2510 และได้รับทุนจาก Rockefeller ไปศึกษาต่อทางด้าน Hospital Food Administration ที่ University of Columbia Kansas City, Missouri จึงนับเป็นการไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งที่สอง เพื่อนักเรียนไทยในครั้งนี้มีมากกว่าครั้งแรก คุณอารี วงศ์อารยะ อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย ก็เป็นเพื่อนนักเรียนไทยผู้หนึ่งที่ร่วมศึกษาในมหาวิทยาลัยเดียวกันขณะนั้น อาจารย์รัศมี ใช้เวลาในการศึกษาต่อประมาณ 14 เดือน ก็ต้องรีบเดินทางกลับมาเตรียมการเพื่อเปิดโรงพยาบาลที่ได้สร้างใกล้จะแล้วเสร็จ

อาจารย์รัศมีเดินทางกลับเมืองไทยประมาณกลางปี พ.ศ. 2511 และทันทีที่กลับมาถึง อาจารย์ก็ได้วางแผนการทำงานในหน่วยอาหารและโภชนาการทั้งในการแบ่งสายการบังคับบัญชา การปฏิบัติงาน ขั้นตอนและวิธีการทำงาน รวมไปถึงภาษาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการบริการอาหาร นอกจากนี้อาจารย์ยังได้ทำการสอนและแนะนำเจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำงานในหน่วยงานนี้ ให้เกิดความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของงานที่ต้องรับผิดชอบทั้งนี้ เพราะอาจารย์ได้ตระหนักดีว่าวิชาโภชนบำบัดการบริหารงานโภชนาการในโรงพยาบาล และการบริการอาหารผู้ป่วยโรงพยาบาล มิได้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจังในประเทศไทย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่นักกำหนดอาหารไม่ทราบถึงหน้าที่ที่แท้จริงของตนเอง จากการที่อาจารย์ได้สละเวลาสอน และแนะนำการทำงานในหน้าที่นักกำหนดอาหารอยู่เสมอ ทำให้เจ้าหน้าที่ของฝ่ายโภชนาการโรงพยาบาลรามาธิบดี ได้เข้าใจถึงภาระหน้าที่ของนักกำหนดอาหาร และตั้งใจปฏิบัติงานตามคำสอนและแนะนำนั้นตลอดมาจนทุกวันนี้

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีเปิดดำเนินงานเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2512 ในระยะแรกของการเปิดโรงพยาบาลอาจารย์รัศมี ได้ทุ่มเททั้งแรงกาย แรงใจการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่ทุกคนต่างก็ยังไม่เคยทำงานที่ไหนมาก่อน ในระยะแรกจึงยังไม่เข้าใจงานในหน้าที่ รวมถึงขั้นตอนการทำงาน และภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ การทำงานที่โรงพยาบาลรามาธิบดีจึงเป็นการเริ่มมาเรียนรู้งานใหม่พร้อม ๆ กัน ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจถ้าจะเห็นอาจารย์รัศมี อยู่เวรเช้าโดยเริ่มทำงานตั้งแต่ 04.00 น. จนถึง 21.00 น. หรืออยู่เวรดึกต่อจนถึง 02.00 น. เป็นประจำ ทั้งนี้เพื่อสอนลูกน้อง ลูกศิษย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้ทราบถึงภาระหน้าที่ของตนอาจารย์ปฏิบัติเช่นนี้โดยมิ

เคยบ่นหรือรู้สึกว่ามีเบื่อหรือเหน็ดเหนื่อยต่องานที่ต้องกระทำแม้แต่น้อย เป็นเวลากว่า 2 ปี จนเมื่อเห็นว่า ลูกศิษย์ได้เข้าในงานในความรับผิดชอบแล้ว อาจารย์จึงเริ่มให้พวกเราเข้าเวรกันเอง โดยอาจารย์คอยเป็นที่เลี้ยงและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การสอนงานให้แก่ลูกศิษย์นั้น อาจารย์สอนด้วยการกระทำคือทำให้ดูแล้วให้ลูกศิษย์ศึกษาพิจารณาทำตาม หรือดัดแปลงให้เหมาะสมให้โอกาสแก่ลูกศิษย์ทุกคนในการแสดงความคิดเห็นในการค้นคิดหรือแสดงออกตามที่ตนเห็นว่าถูกต้อง และไม่เคยที่จะซ้ำเติม ถ้าการกระทำนั้นให้ผลที่ไม่ถูกต้องหรือเกิดความเสียหายแต่จะสอนให้มีความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ให้รู้จักคิดและคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างรอบคอบเสียก่อนที่จะลงมือทำงานใด ๆ เพื่อป้องกันการผิดพลาดหรือไม่ถูกต้อง ภาพที่อาจารย์เจ้าหน้าที่และนักศึกษาพยาบาลพร้อมทั้งใบกำหนดงาน และเดินฮัมเพลงนำใบกำหนดงานเหล่านั้นไปติดให้คนงานดู และเก็บใบเก่ากลับด้วยท่าทางที่มีความสุขที่ได้ทำงาน วันแล้ววันเล่าที่ลูกศิษย์เฝ้าดูการทำงานของอาจารย์ โดยอาจารย์เองก็ไม่เคยเรียกร้องให้ใครช่วยทำเป็นการยืนยันให้เห็นว่าอาจารย์มีความสุขในการทำงานเป็นอย่างมาก ในที่สุดบรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายจึงเข้าไปขอช่วยทำและได้เรียนรู้การทำรายการอาหาร ใบกำหนดงานในแต่ละวันและการสั่งซื้ออาหารสด ซึ่งปัจจุบันนี้ฝ่ายโภชนาการโรงพยาบาลรามธิบดีก็ยังคงปฏิบัติตามแนวทางที่อาจารย์ได้แนะนำไว้จึงนับได้ว่า อาจารย์รัศมิ เป็นผู้ที่มิวิญญานของนักต่อสู้ นักวางแผนนักปฏิบัติ และครูที่ดีมาโดยตลอด

นอกจาก อาจารย์รัศมิ จะสอนในเรื่องการทำงานแล้วในด้านของคิดริเริ่มงานใหม่ ๆ อาจารย์ก็เป็นผู้ที่ให้ข้อคิดต่าง ๆ แก่ลูกศิษย์เป็นประจำ เพื่อนำไปคิดและสานต่องานนั้น ๆ จนสำเร็จ เช่นการดัดแปลงรายการอาหารของเจ้าหน้าที่ให้เป็นเหมาะสมกับเหตุการณ์และภาวะเศรษฐกิจ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น

ในด้านของการบริหาร และการปกครองนั้น อาจารย์รัศมินับได้ว่าเป็นนักบริหารที่มีจิตวิญญานสูงผู้หนึ่งที่สามารถโน้มน้าวจิตใจของลูกน้อง ลูกศิษย์ให้เกิดความสามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างน่าสรรเสริญ อาจารย์พร้อมเสมอที่จะเป็นที่ปรึกษา รับฟังคำร้องทุกข์ ร้องเรียน และไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสามารถคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ลงได้ในที่สุดโดยไม่ยากนัก เห็นได้จากการที่อาจารย์มีลูกน้องมากกว่า 200 คน แม้จะมีข้อขัดแย้งกันบ้างแต่ก็สามารถคลี่คลายลง และร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงาน อาจารย์เป็นผู้ที่เก็บความรู้สึกได้ดีมาก ยังไม่เคยมีใครเห็นอาจารย์โกรธหรือแสดงความโกรธ สิ่งที่เห็นและได้ยินก็คือคำพูดที่ว่า “ครูไม่เข้าใจเลยทำไมถึงเป็นอย่างนี้”

ปี 2517 อาจารย์เป็นผู้ริเริ่ม และรวบรวมบุคลากรที่ทำงานด้านโภชนาการและโภชนบำบัดตลอดจนผู้ที่สนใจงานทางด้านนี้และก่อตั้งเป็น “ชมรมนักกำหนดอาหาร” ขึ้น ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจาก อาจารย์อารี วัลยะเสวี ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีและคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล

รามาริบัติ ในขณะที่นั้น รวมทั้งได้อนุญาตให้ใช้สถานที่ของงานอาหารและโภชนาการเป็นสำนักงานของชมรมฯ ด้วย อาจารย์รัศมี ได้รับเลือกให้เป็นประธานคนแรกของชมรมฯ และให้การสนับสนุนงานของชมรมฯ มาโดยตลอดในด้านของการจัดอบรม เผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานทางด้านโภชนาการ และโภชนบำบัดพยายามให้นักกำหนดอาหารได้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีโอกาสแสดงตนและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้ป่วยดังเช่นที่ปฏิบัติกันในต่างประเทศ มิใช่เก็บตนเองอยู่ในครัวเท่านั้น จึงนับว่าอาจารย์รัศมี ได้มองเห็นถึงความสำคัญของงานในด้านนี้ และเป็นผู้ที่จุดประกายให้วงการแพทย์ไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องใช้โภชนบำบัด ในการรักษาผู้ป่วยควบคู่กับการรักษาทางยา โดยมีนักกำหนดอาหารเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านนี้ นอกจากนี้อาจารย์ยังเริ่มให้มีการจัดทำ จุลสารชมรมนักกำหนดอาหารขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร และเผยแพร่ความรู้ในด้านโภชนาการ โภชนบำบัดและวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนี้ไปสู่พวกเรานักกำหนดอาหารที่อยู่ในที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ และถึงแม้อาจารย์จะมิได้เป็นคณะกรรมการของชมรมฯ แล้ว อาจารย์ก็ยังคงมีความผูกพันคอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการดำเนินงานคณะกรรมการชมรมฯ อยู่เสมอมา

ในด้านของวิชาการ อาจารย์เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และขยันในการอ่านการเขียนบทความทั้งในด้านการบริหาร การบริการรวมถึงความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่นักกำหนดอาหาร อาจารย์เป็นนักกำหนดอาหารคนแรกของประเทศไทยก็ว่าได้ ได้เขียนตำราที่เกี่ยวกับด้านของโภชนาบำบัดและเขียนในลักษณะของผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ มิใช่แปลออกมาจาก Text ของต่างประเทศ ซึ่งหนังสือเหล่านั้นหลายสถาบันได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนจนถึงปัจจุบัน

ปี 2517 อาจารย์ได้เดินทางไปศึกษาและดูงานที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยไปเป็นคณะทั้งหมด 6 คน อาจารย์รัศมี เป็นหัวหน้าคณะผู้ร่วมคณะประกอบด้วย นักกำหนดอาหาร (รุจิรา สัมมะสุต) นักวิจัย (ศุภรธา วิริยะพานิช คุณเจษฎา กิตติคุณ คุณพงศธร สังขเผือก และคุณประภาศรี ภูวเสถียร) โดยได้รับทุนจากรัฐบาลประเทศเนเธอร์แลนด์ จุดมุ่งหมายในการไปต่างประเทศในครั้งนี้คือ การศึกษา ดูงาน และฝึกงานในด้านการเรียน การสอน และการวิจัย ซึ่งแต่ละคนก็จะแยกย้ายกันศึกษา ดูงานและฝึกงานในด้านที่ตนเองสนใจและรับผิดชอบ เพื่อจะได้นำความรู้ใหม่มาปรับปรุงงานในความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นคณะที่เดินทางไปด้วยกันจึงต้องแยกย้ายกันเป็นคู่ ๆ โดยอาจารย์รัศมีและ คุณรุจิรา พักอยู่ด้วยกัน อาจารย์รัศมี ศึกษาดูงานด้านการเรียน การสอนในหลักสูตรของ Dieteics และคุณรุจิรา ศึกษา ดูงาน และฝึกงานในบทบาทของนักกำหนดอาหารรวมทั้งการวิจัยใน Metabolic Ward ในระยะแรกที่ได้ไปถึงอาจารย์รัศมี และคุณรุจิรา ต้องศึกษาภาษา Dutch ก่อน เนื่องจากต้องใช้ในการสื่อสารกับผู้ป่วยด้วย จึงต้องอยู่ที่ Amsterdam ระยะเวลาหนึ่งแล้วย้ายไปศึกษาต่อที่ Rotterdam ส่วน คุณศุภรธา และคุณเจษฎา ไปฝึกงาน Lab. ที่ Groningen ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ทางเหนือของประเทศ คุณพงศธร และคุณประภาศรี ฝึกที่

Utrecht แต่ทั้ง 6 คน ก็นัดพบกันแทบทุกสัปดาห์ เพื่อพบปะและทำอาหารไทยรับประทานร่วมกัน เพื่อให้คลายความคิดถึงบ้าน รวมทั้งถือโอกาสท่องเที่ยวร่วมกัน โดยมีอาจารย์รัศมี เป็นหัวหน้าทีมทุกครั้ง ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในต่างประเทศ อาจารย์จะเป็นที่ปรึกษาของลูกทีมให้คำแนะนำต่าง ๆ เป็นอย่างดีโดยเฉพาะคุณรุจิรา ซึ่งกล่าวอยู่เสมอว่าอาจารย์รัศมี คือแม่คนที่คอยชี้แนะให้ความรู้ คำแนะนำ และคอยตักเตือนอยู่เสมอ ทั้งในด้านของการทำงานในหน้าที่ และในเรื่องส่วนตัว การครองชีพ และการครองเรือน ขณะเดียวกันอาจารย์ก็ยังทำตัวเป็นเพื่อนร่วมวัยกับทุก ๆ คน ทำให้พวกเรารู้สึกว่าไม่มีช่องว่างระหว่างในกลุ่มทีมที่เดินทางไปด้วยกัน ทุกครั้งที่ลูกทีมมาพร้อมกัน อาจารย์มักจะเตรียมการสอนล่วงหน้าไว้ก่อนเสมอว่า จะหาของอร่อย ๆ ให้เด็ก ๆ ที่พลัดบ้านมาได้รับประทานอย่างจุใจ และเด็ก ๆ ทั้งหลายก็ไม่เคยผิดหวังแม้แต่ครั้งเดียว

ในระยะแรกที่ศึกษาภาษา Dutch ที่ Amsterdam นั้น มีนักเรียนไทยซึ่งเป็นแพทย์จากกระทรวงสาธารณสุขได้เดินทางมาเพื่อศึกษาต่อ อาจารย์ได้แสดงความเอื้อเฟื้อและให้คำแนะนำต่าง ๆ อยู่เสมอ ในที่สุดนักเรียนไทยท่านนั้นก็มาร่วมพบปะและรับบริการอาหารไทยจาก อาจารย์รัศมี เช่นเดียวกับพวกเราอีก 5 คน เป็นประจำในวันหยุด นักเรียนไทยท่านนั้นก็คือ นายแพทย์ สมทรง รัศมีแผ้ว รองอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์คนปัจจุบันนั่นเอง

อาจารย์รัศมีเป็นผู้ที่เคร่งในศาสนา อาจารย์จะไปวัด และสวดมนต์เป็นประจำแม้ในต่างแดนถ้ามีโอกาสท่านก็จะไปร่วมพิธีในโบสถ์ด้วยเช่นกัน ถึงแม้จะต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปโบสถ์ แต่ความห่วงใยลูกศิษย์ที่นอนตื่นสาย อาจารย์ก็ยังอุตส่าห์เตรียมอาหารเช้า พร้อมทั้งเขียนกำกับไว้ว่าจะไปอยู่ที่ไหนก่อนที่จะไปร่วมในศาสนากิจนั้น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความห่วงใย ความเอื้ออาทรของอาจารย์ที่มีให้แก่ผู้อื่นตลอดเวลา แม้ว่าตนเองจะลำบากบ้างก็มิเคยบ่น แต่กระทำด้วยความเต็มใจ ลักษณะเช่นนี้จะพบได้ยากสำหรับคนทั่วไปแต่มีใช้เรื่องแปลกและพบได้ตลอดเวลาสำหรับผู้ที่ได้พบ หรือสัมผัสกับ อาจารย์รัศมี คันธเสวี

เมื่อกลับมาจากเนเธอร์แลนด์ อาจารย์ได้ทุ่มเทเวลากับการพัฒนางานในความรับผิดชอบอีกครั้งหนึ่ง อาจารย์ได้ใช้เวลาว่างที่มีเพียงน้อยนิดในการเขียนตำรา “หลักการปฏิบัติทางด้านโภชนาบำบัด” ซึ่งนับได้ว่าเป็นตำราเล่มแรกของเมืองไทยที่ทำให้ได้เรียนรู้ถึงการปฏิบัติงานในด้านนี้ อาจารย์เป็นผู้ที่รักการอ่านการเขียนเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการร่วมเป็นกรรมการในการเขียนตำราให้กับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชหลายหัวข้อพร้อมทั้งได้เขียนหนังสือ “การตัดบริการอาหารในโรงพยาบาล” และได้พิมพ์โรเนียวแจกให้แก่ลูกศิษย์ในงาน โภชนาการทุกคนเพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน ซึ่งภายหลังจากที่อาจารย์เกษียณอายุราชการแล้วอาจารย์ได้มอบต้นฉบับทั้งหมดให้แก่งาน

โภชนาการ และได้มีการจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางด้านนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และหลายสถาบันได้นำไปใช้ประกอบในการเรียนการสอนอีกด้วย

นอกจากอาจารย์รัศมีจะทำหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้างานอาหารและโภชนาการแล้วในปี พ.ศ. 2518 อาจารย์ยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองผู้อำนวยการ โรงพยาบาลอีกตำแหน่งหนึ่งด้วยอาจารย์จึงต้องทำงานหนักมากยิ่งขึ้น เพราะงานของโภชนาการที่อาจารย์รับผิดชอบก็มีปัญหาเฉพาะหน้าให้คอยแก้ไขอยู่ตลอดเวลามากอยู่แล้ว แต่ยังคงต้องรับหน้าที่บริหารงานของโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งอาจารย์ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดีโดยไม่บกพร่อง อาจารย์ทำงานให้แก่ส่วนรวมด้วยความเต็มใจ และไม่เคยบ่น นี่คงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ไม่มีเวลาที่จะย้อนมามองถึงความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของตนเองไม่มีเวลาที่จะทำงานวิจัย ซึ่งเป็นงานที่จำเป็นสำหรับการปรับระดับ หรือถึงแม้จะเขียนหนังสือออกมา อาจารย์ก็จะบอกเสมอว่าไม่ใช่ตำราณะ เป็นเพียงการให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเท่านั้น และมีเคยคิดที่จะนำเอาผลงานเหล่านั้นมาเป็นประโยชน์ให้แก่ตนเองในการปรับระดับ ในขณะที่มีคนนำประหลาดใจที่เงินเดือนของอาจารย์ไม่ได้มีการปรับมาหลายปี เนื่องจากอัตราเงินเดือนของอาจารย์อยู่ในขั้นสูงสุดของระดับที่ครองอยู่ แต่อาจารย์ก็ยังทำงานด้วยความเต็มใจ มุ่งให้เกิดผลต่อส่วนร่วม มองข้ามความสำคัญของตนเองไปโดยสิ้นเชิง หลายครั้งอาจารย์ถูกขอให้เขียนผลงานหรือทำงานวิจัยเพื่อนำมาปรับระดับให้สูงขึ้น แต่อาจารย์ก็มักจะปฏิเสธให้เหตุผลอย่างนุ่มนวล และแสดงความพอใจในการที่ได้ทำงานเพื่อส่วนรวมโดยมีหวังนำผลการปฏิบัตินั้นมาเป็นประโยชน์แก่ตนเองและไม่เคยที่จะแสดงให้เห็นว่ามีความน้อยใจ เสียใจ ที่ไม่ได้เงินเดือนขึ้น หรือไม่ได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น แต่กลับทำงานหนักมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อาจารย์เกษียณอายุราชการด้วยตำแหน่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์เท่านั้น ซึ่งน้อยคนนักที่จะรักงาน เสียสละให้กับงานโดยไม่คิดถึงประโยชน์ของตนเองได้ดังเช่นอาจารย์

แม้จะเกษียณอายุราชการไปแล้ว อาจารย์ยังคงห่วงใยลูกศิษย์ที่ทำงานในงานโภชนาการ โรงพยาบาลรามาริบัติทุกคน คอยติดตามถามทุกข์สุขอยู่เป็นประจำมิได้ขาดรวมทั้งให้คำแนะนำอยู่เสมอ ดังนั้นอาจารย์จึงตั้งใจมากที่บรรดาลูกศิษย์และลูกน้องในงานโภชนาการโรงพยาบาลรามาริบัติ ได้ช่วยกันเปิดการอบรมระยะสั้น (4 เดือน) ในหลักสูตร “โภชนบำบัด” แก่นักกำหนดอาหารที่ทำงานในโรงพยาบาล และอาจารย์ก็กรุณามาร่วมเป็นอาจารย์พิเศษ ช่วยสอนและให้คำแนะนำในการจัดเตรียมหลักสูตร และการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

การที่อาจารย์รัศมี ได้ปฏิบัติตนดังได้กล่าวมา จะเห็นว่าอาจารย์รัศมี กัณธเสวี เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมในหลาย ๆ ด้านที่สมควรได้รับการยกย่องและยึดเป็นแบบอย่าง เช่น เป็น

นักปกครอง ที่สามารถครองใจคนได้

นักวางแผน ที่สามารถวางแผนการทำงานได้อย่างลึกซึ้งและมองการณ์ไกล
นักบริหาร ที่สามารถกำกับดูแลลูกน้องให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขกับงาน
นั้น

นักการเงินและการคลัง ที่รู้จักจับจ่ายใช้สอยทั้งเงินส่วนตัว และเงินงบประมาณให้ได้ผลอย่าง
ประหยัดและคุ้มค่า

นักการศึกษา ที่ชวนขวยความรู้ใส่ตัวและเผยแพร่ความรู้ไปยังผู้อื่นตลอดเวลา

นักบุญ ที่มีความรู้จักพอ รู้จักให้ ทั้งในด้านการสั่งสอน การแนะนำและการให้อภัยแก่ทุก ๆ คน
และเหนือสิ่งอื่นใดก็คือ

การเป็นแม่ที่รักของลูกทั้ง 2 คน

และเป็นศรีภรรยาของสามี ที่ให้ความรัก ความซื่อสัตย์ และความเอื้ออาทรต่อสามีและลูก ๆ อยู่
ตลอดเวลา

การปฏิบัติตนของอาจารย์รัศมีที่ได้กล่าวมานั้นเป็นเพียงเลี้ยวส่วนหนึ่งที่พวกเราได้พบ ได้เห็น
เท่านั้น ซึ่งแม้จะเป็นเพียงส่วนเดียวก็ต้องยอมรับว่า คนอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถปฏิบัติตนได้ดังเช่น
อาจารย์ และยึดถือเป็นตัวอย่างที่จะประพฤติและปฏิบัติตาม และที่สำคัญที่สุดก็คือ ท่านเป็นผู้ที่จุด
ประกายส่องทางให้แก่ผู้ที่ทำงานในหน้าที่นักกำหนดอาหารหรือนักโภชนาการในโรงพยาบาล ได้
ตระหนักถึงความสำคัญของงานในหน้าที่ ทำให้นักกำหนดอาหารได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย
ทำให้แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพนี้ และทำให้เกิด
ความก้าวหน้าในอาชีพนี้อีกด้วย

เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณความดีของอาจารย์รัศมี คันธเสวี ที่มีต่อพวกเรานักกำหนดอาหารหรือนัก
โภชนาการในโรงพยาบาลฝ่ายโภชนาการ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีและชมรมนัก
กำหนดอาหาร จึงได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการและปาฐกถา “รัศมี คันธเสวี” ขึ้น เพื่อเป็นการแสดง
มุทิตาจิตต่ออาจารย์รัศมี คันธเสวี และเป็นอนุสรณ์แห่งความดีงามที่ควรระลึกถึงและยึดเป็นแบบอย่างที่ดี
ในการประพฤติและปฏิบัติในชีวิตและอาชีพของนักกำหนดอาหารต่อไป

จากหนังสือ “ปาฐกถา รัศมี คันธเสวี”

ครั้งที่ 1 วันที่ 1 เมษายน 2540

โดย ฝ่ายโภชนาการ คณะแพทยศาสตร์

โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่มา : ข่าวคริสตจักร สภาคริสตจักรในประเทศไทย, ปีที่ 67 ฉบับที่ 577 กรกฎาคม 1998, หน้า 35-40.